

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Utveckling av arbetet i samverkansområdena

för helhetssyn och samordnad planering

Slutrapport

MSB:s kontaktperson:
Carl-Gustaf Erixon, 010-240 44 35

Publikationsnummer MSB1050 – November 2017
ISBN 978-91-7383-700-2

Sammanfattning

Arbetet i samverkansområdena syftar till att myndigheterna ska samordna sig och utifrån en samlad förmågebild komma fram till och vidta lämpliga åtgärder för stärkt samhällsskydd och beredskap. Utgångspunkten för detta är mål för samhällets säkerhet, mål för krisberedskapen och mål för civilt försvar.¹

Under 2015-2016 genomför Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) en särskild satsning för att utveckla formerna för arbetet i samverkansområdena. Målet med det arbetet är att det ska finnas mer effektiva och ändamålsenliga strukturer och processer för samverkan och planering mellan aktörer i samverkansområdena. I denna rapport presenteras de förändringar som kommer att gälla från 1 januari 2017.

Tydlighet vad gäller styrning, uppgifter, mål och syfte med gemensamt arbete.

Arbetet i samverkansområdena ska ha tydligare fokus på planering och knyter därmed bättre an till uppgiften² i förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap. Planeringen handlar ytterst om att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera händelser i fredstid och vid höjd beredskap. Genom att planeringen samordnas, ges myndigheterna möjlighet att förstå sin del i helheten och anpassa den egna verksamheten utifrån gemensamt identifierade behov.

Syfte och mål för arbetet i samverkansområdena har tydliggjorts, är mer enhetliga och knyter tydligare an till uppgiften. Ny mötesstruktur och arbetsprocess ger förutsättningar för ett mer strategiskt fokus i det gemensamma arbetet med att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera händelser.

Förutsättningar för fungerande förankring i den egna myndigheten.

För att uppnå effektiva och strategiska möten i samverkansområdesstrukturen, behövs goda förberedelser av deltagande aktörer. MSB kommer i rollen som ordförande ansvara för att underlag finns tillgängliga i god tid inför möten. Detta ger förutsättningar för myndigheternas representanter att säkerställa att uppgifter och resultat sprids och förankras i de egna myndigheterna.

¹ Se Budgetproposition för 2017, utgiftsområde 6, Försvar och samhällets krisberedskap, s. 13, s.69ff, samt bilaga 3. Mål för samverkansområdena
² §7: ”För att främja en helhetssyn i planeringen för krisberedskap och höjd beredskap ska planeringen för de myndigheter som anges i bilagan till denna förordning bedrivas inom samverkansområden (...).”

Ett drivet ordförandeskap som ser till att arbetet ger resultat.

MSB är från och med 1 januari 2017 ordförande i samtliga samverkansområden. Detta för att göra arbetet mer enhetligt och för att kunna driva, utveckla och stödja myndighetssamverkan inom samverkansområden på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Rollen som vice ordförande kommer att rotera mellan övriga myndigheter.

Möjlighet till tvärssektoriell samverkan.

Frågor och teman inom samhällsskydd och beredskap som är relevanta för aktörer i flera samverkansområden, kan vid behov behandlas i tvärssektoriella arbetsgrupper. Arbetsgrupperna ger utrymme för gemensam kunskaps- eller kompetensutveckling avseende ett specifikt område eller fråga. Resultat från arbetsgruppernas arbete ska komma myndigheterna i samverkansområdena till del och vara ett stöd för den planering som sker i dessa.

Tvärssektoriella frågor koordineras via ordföranderådet, som består av ordförandena och vice ordföranden från samtliga samverkansområden.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Rapporten	6
2. Genomförande	7
2.1 Förankring	7
3. Resultat: ett förändrat arbetssätt	9
3.1 Arbetet i samverkansområdena	9
3.2 Syfte, mål och uppgifter	9
3.2.1 Syfte.....	9
3.2.2 Mål för samverkansområdena	10
3.2.3 Uppgifter	10
3.3 Ordförandeskap	11
3.4 Myndighetsrepresentant	11
3.5 Mötesformer inom SO-strukturen	12
3.5.1 MSB:s stöd till samverkansområdena.....	14
3.5.2 Behov av säkerhetshöjande åtgärder	15
3.6 Process	15
3.6.1 Steg 1: Uppföljning av föregående år och uppstart av årets arbete ...	15
3.6.2 Steg 2: Identifiera behov	16
3.6.3 Steg 3: Konkretisera åtgärder	16
4. Implementering av det nya arbetssättet.....	17
4.1 MSB:s roll.....	17
4.2 Utvärdering	17
Bilaga 1: Säkerhet	18
Bilaga 2: Ordförande och vice ordförande.....	20
Bilaga 3: Mål för samverkansområdena	22

1. Inledning

1.1 Rapporten

Denna rapport är en sammanfattning av det arbete som genomförts av MSB i syfte att utveckla arbetet i samverkansområdena. Arbetet har genomförts med grund i förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap (krisberedskapsförordningen) och med stöd av bland annat resultaten från den översyn³ av samverkansområdena som genomfördes 2015. Målet har varit att det från och med januari 2017 ska finnas mer effektiva och ändamålsenliga strukturer liksom processer för samverkan och planering i samverkansområdena. Effektiva i bemärkelsen att det samlade SO-arbetet sker kostnadseffektivt och att överlappningar undviks. Ändamålsenliga genom att arbetet i samverkansområdena resulterar i en sammanhängande och ständigt aktuell planering för att möta olika slags sårbarheter, risker och hot i fredstid och vid höjd beredskap.

³ Översyn av samverkansområdena (MSB, dnr 2015-700).

2. Genomförande

MSB:s arbete med att utveckla arbetet i samverkansområdena har skett i flera steg. Det första steget togs 2015 genom en översyn av hur arbetet fungerar idag. Översynen syftade till att ta fram en nuläges- och behovsbild av samverkansområdena. Arbetet gjordes i samverkan med myndigheterna i samverkansområdena samt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), genom enkäter, fokusgrupper och intervjuer. Slutsatserna från översynen utgjorde grunden för MSB:s fortsatta arbete med att utveckla samverkansområdena. I slutsatserna framgick att det som sågs som viktigt för att skapa fungerande samverkansområden var att skapa tydlighet vad gäller styrning, uppgifter, mål och syfte, få en fungerande förankring i den egna myndigheten och skapa möjlighet till tvärssektoriell samverkan. För att nå resultat såg myndigheterna att det var viktigt med ett drivet ledarskap.

I maj 2016 presenterade MSB i en delrapport ett förslag till hur arbetet i samverkansområdena skulle organiseras utifrån översynens resultat⁴. I förslaget presenterades viktiga principiella ingångsvärden för hur arbetet kan ske i samverkansområdena. Det handlade främst om en ny SO-struktur, förslag på nytt syfte och mål samt att MSB föreslogs bli ordförande i samtliga samverkansområden.

Den avslutande delen i utvecklingsarbetet är denna slutrapport. Här beskrivs det fortsatta arbetet i samverkansområdena från och med den 1 januari 2017. Syftet för arbetet i samverkanområdena är nu gemensamt och målen anpassade efter detta. Det nya arbetssättet ska underlätta för myndigheterna att förankra frågor och resultat i den egna myndigheten. MSB anser att förslaget tillmötesgår de synpunkter som framkom i översynen 2015.

2.1 Förankring

För att ge bästa möjliga förutsättningar att nå målet med utvecklingsarbetet har leveranser förankrats och kommuniceras med berörda aktörer löpande under året. MSB har förankrat arbetet med utveckling av samverkansområdena genom:

- Regelbundna besök vid ordinarie möten inom samverkansområdena för att förankra nuläge och process i arbetet. Även målen för respektive samverkansområde har förankrats vid dessa möten.
- Ordförande och vice ordförande i respektive samverkansområde har utgjort en extern referensgrupp. Denna har gett återkoppling till MSB och input till fortsatt arbete.

⁴ Utveckling av arbetet i samverkansområdena – för helhetssyn och samordnad planering - Delrapport (MSB, dnr 2016-2258).

- Resultatet av översynen 2015 har sammanfattats i en rapport som skickades ut till samtliga representanter i samverkansområdena.
- MSB:s delrapport har skickats ut till samtliga representanter i samverkansområdena för att ge möjlighet till återkoppling på innehållet.
- Ett gemensamt chefsmöte genomfördes den 8 juni 2016 för att förankra de förändringar som presenterades i delrapporten. Till mötet var samtliga myndigheter inbjudna på avdelningschefsnivå.
- MSB och Försvarsmakten har bjudit in ansvariga till ett möte på myndighetsledningsnivå den 13 september 2016. Där berördes bl.a. arbetet med utveckling av samverkansområdena och hur viktigt det är att deras representant i samverkansområdet har mandat och tid att företräda myndigheten.

3. Resultat: ett förändrat arbetssätt

3.1 Arbetet i samverkansområdena

MSB ser samverkansområdena som ett viktigt strategiskt forum för samverkan och planering inom samhällsskydd och beredskap. Arbetet i samverkansområdena syftar till att myndigheterna gemensamt ska komma fram till och vidta lämpliga åtgärder för stärkt samhällsskydd och beredskap.

Samverkansområdena är en plattform för samverkan och planering och inte en egen organisation. Ambitionen är att samtliga myndigheter ska kunna utveckla den egna planeringen utifrån behov och åtgärder som identifierats inom ramen för det gemensamma arbetet inom samverkansområdena. Som inriktning och stöd för detta arbete kommer MSB ta fram samlade bilder av förmågebehov inom samhällsskydd och beredskap.

Givet det förändrade säkerhetspolitiska läget i närområdet, har behovet av att återuppta planering för höjd beredskap aktualiserats. För att hålla samman samverkan och planering för krisberedskap och höjd beredskap ska detta arbete i huvudsak ske inom samverkansområdena. I detta sammanhang och i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet är det särskilt viktigt att analysera och hitta bättre former för privat-offentlig samverkan. Det finns även anledning att knyta arbetet inom FN:s ramverk⁵ för katastrofriskreducering närmare till processer inom krisberedskapen och till arbetet i samverkansområdena.

3.2 Syfte, mål och uppgifter

3.2.1 Syfte

Syfte med arbetet i samverkansområdena framgår av krisberedskapsförordningen:

”7§ För att främja en helhetssyn i planeringen för krisberedskap och höjd beredskap ska planeringen för de myndigheter som anges i bilagan till denna förordning bedrivas inom samverkansområden.
(...)”

Uttrycken ”planering” och att ”främja en helhetssyn” handlar i detta sammanhang ytterst om att i samhället skapa och upprätthålla en ständigt

⁵ I mars 2015 enades FN-länderna om ett nytt ramverk för katastrofriskreducering Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. Det nya ramverket syftar till att göra världen säkrare genom att reducera riskerna för och minska konsekvenserna av olyckor och katastrofer. Sendairamverket ska tillämpas globalt, regionalt, nationellt och lokalt.

relevant och tillräcklig förmåga att möta sårbarheter, risker och hot i fredstid och vid höjd beredskap. Planering är en process som behöver vara *samordnad*⁶; myndigheterna ska förstå och ta ansvar för sin del av helheten (samhällsskydd och beredskap) genom att koordinera sina respektive resurser och insatser och därigenom uppnå högre kvalitet och större effektivitet. Man kan också se det som att planeringen ska vara *sammanhängande*⁷, dvs. att myndigheterna, utifrån de samlade bilder som MSB tar fram, når en gemensam syn på relevanta hot och vilka förmågeskapande åtgärder som är särskilt viktiga att vidta.

3.2.2 Mål för samverkansområdena

MSB har, i samråd med myndigheterna i samverkansområdena, tagit fram mål för respektive samverkansområde, se bilaga 3. Målen betonar att planeringen ska resultera i att stärka ansvariga aktörers förmåga att förebygga och hantera olika typer av störningar eller händelser. Målen är mer enhetliga än tidigare, detta för att underlätta att myndigheterna arbetar åt samma håll och för att skapa jämförbarhet mellan de olika samverkansområdena.

3.2.3 Uppgifter

De myndigheter som är utpekade enligt krisberedskapsförordningen ska, enskilt och i samverkan, lösa fyra uppgifter inom ramen för den samordnade planeringen. Även övriga aktörer i samverkansområdena bör delta i arbetet och verka för att lösa uppgifterna.

MSB kommer att tillhandahålla samlade bilder som inriktning och stöd för att lösa uppgifterna.

1) Uppnå en god
förståelse för och samlad
bild av risker, hot och
förmågor inom
samhällsskydd och
beredskap.

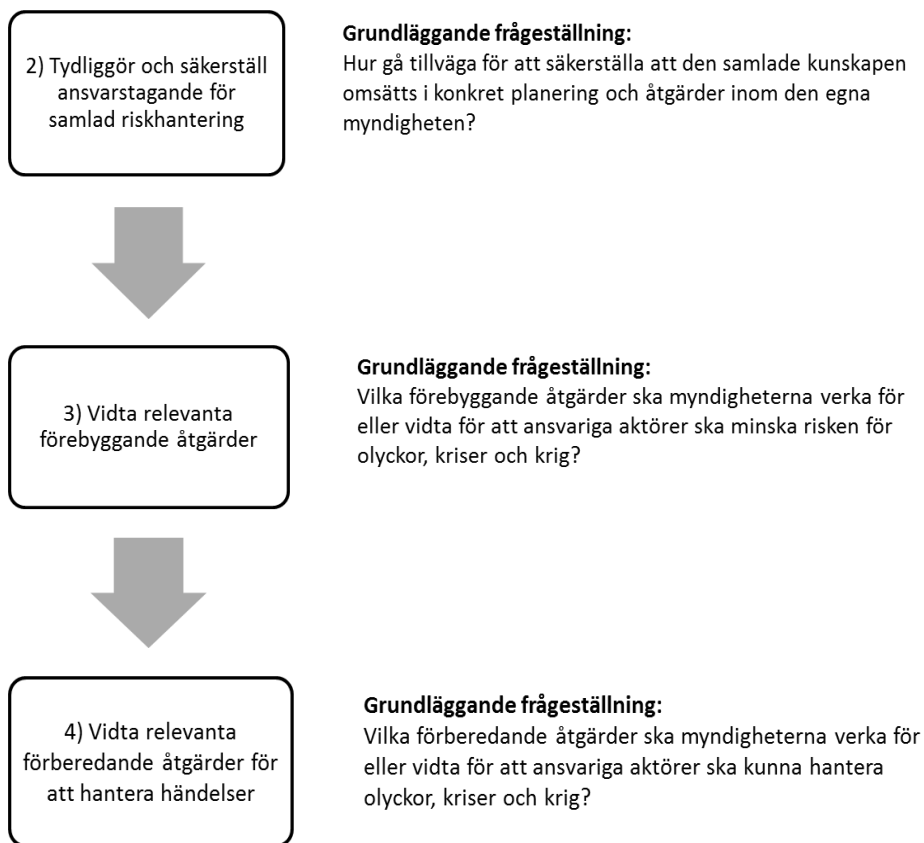
Grundläggande frågeställning:

Har myndigheterna en god förståelse för och samlad bild av de risker, sårbarheter, hot och förmågebehov som är relevanta för myndigheternas ansvarsområde?

6 Samordning som ett utfall av samverkan mellan myndigheter. Inom ramen för samverkansområdena koordinerar myndigheterna sina respektive resurser och arbetsinsatser för att samhällsskydd och beredskap i helhet ska erhålla högre kvalitet och större effektivitet.

7 Se rapporten Sverige kommer att möta utmaningarna, Gemensamma grunder (grundsyn) för en sammanhängande planering för totalförsvaret (MSB 2016-25), s. 13: "En sammanhängande planering består av en gemensam målbild, en gemensam syn på de effekter som vi vill uppnå, en övergripande tidsplan för viktiga gemensamma aktiviteter samt en gemensam syn på hotet och den hotbild myndigheterna ska planera utifrån."

Figur 1: Uppgifter som myndigheter i samtliga samverkansområden ska lösa inom ramen för den gemensamma planeringen.

3.3 Ordförandeskap

MSB är från och med den 1 januari 2017 ordförande i samtliga samverkansområden. I den rollen kommer MSB att samordna stödet till samverkansområdena och samtidigt driva och utveckla arbetet i dessa. Som ordförande kommer MSB att ansvara för att förbereda och genomföra planeringsmötena samt att summera det som kommit fram på dessa. Att arbeta med att uppnå målet för samverkansområdet är samtliga myndigheters ansvar.

Rollen som vice ordförande bör rotera mellan övriga myndigheter i samverkansområdet. För att skapa långsiktighet förbereder ordförande och sittande vice ordförande förslag på successionsordning för kommande vice ordförande. Förslagen bereds bland myndigheterna inom samverkansområdet, och det är sedan upp till föreslagna myndighet att besluta om att acceptera rollen enligt förslaget. Det är den enskilda myndigheten som utser vem som representerar myndigheten som vice ordförande i samverkansområdet.

För mer information om profil och roller mellan ordförande och vice ordförande, se Bilaga 2.

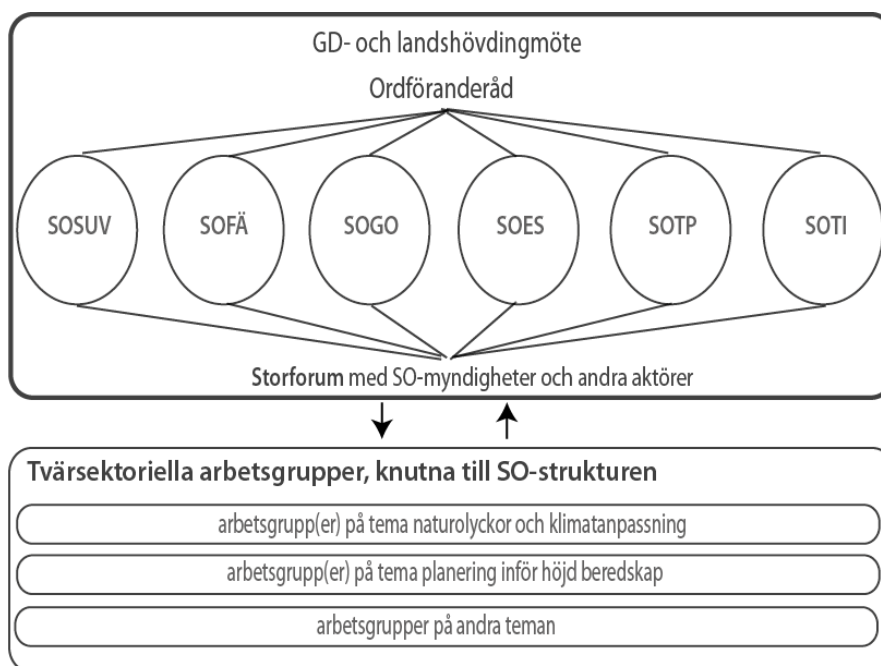
3.4 Myndighetsrepresentant

Representanterna behöver för arbetet i samverkansområdena:

- ha mandat att företräda och förmedla den egna myndighetens ståndpunkter, men även att sprida resultat tillbaka till den egna myndigheten,
- säkerställa att deras deltagande i samverkansområdet är väl förankrad och prioriterad i den egna myndigheten,
- vara drivande i arbetet för att uppnå syfte och mål för samverkansområdena,
- ha god kunskap om samhällsskydd och beredskap samt
- vara säkerhetsklassad för uppgiften.

Grundprincipen för finansiering av arbetet i samverkansområdena, är att myndigheterna själva står för sina kostnader. De myndigheter som är utpekade i enlighet med krisberedskapsförordningen, förutsätts se deltagandet i samverkansområdena som en del av sitt uppdrag. Detsamma gäller för samverkande och adjungerande aktörer; att delta i SO-arbetet är ett sätt att skapa förutsättningar för att inom den egna organisationen förbättra myndighetens planering för samhällsskydd och beredskap.

3.5 Mötesformer inom SO-strukturen

Figur 2: SO-struktur.

Det som driver och inriktar arbetet: GD- och landshövdingmöten, planeringsmöten och ordföranderåd

Möte på GD- och landshövdingnivå syftar till att diskutera och stämma av strategiskt viktiga frågor för ökad samsyn inom området samhällsskydd och beredskap. Dessa sker en gång per år.

Planeringsmöten utgör grunden i samverkansområdesstrukturen. Syftet med dessa möten är att inom respektive samverkansområde, utifrån den samlade bild MSB tar fram, uppnå en gemensam förståelse av särskilt relevanta hot, risker, sårbarheter och till dessa kopplade förmågebehov (se uppgifter kap 3.2.3). Vidare att utifrån denna bild konkretisera vilka åtgärder som myndigheterna enskilt eller gemensamt behöver vidta kommande år. Vid planeringsmöten kommer även pågående åtgärder att avrapporteras eller följas upp. Planeringsmöten genomförs fyra till sex gånger per år.

I ordföranderådet ges utrymme för att koordinera frågor som är gemensamma för myndigheter i flera samverkansområden. Det kan t.ex. vara avstämningar gällande behovet av tvärssektoriella arbetsgrupper på olika teman.

Storforum

MSB avser att arrangera årliga möten i storforum (Mötesplats SO) för att ge information om aktuella frågor och vid behov förmedla information som är relevant för samtliga samverkansområden. Dessa möten genomförs två gånger per år.

Arbetsgrupper

SO-specifika arbetsgrupper omhändertar behov och frågeställningar som endast berör myndigheterna i ett samverkansområde.

Frågor och teman som är relevanta för aktörer i *flera* samverkansområden ska behandlas i tvärssektoriella arbetsgrupper. Mål, frågeställningar och praktisk utformning av en tvärssektoriell arbetsgrupp kommer att kunna variera. En arbetsgrupp kan vid behov bestå av flera undergrupper och den analys eller kunskaps- och kompetensutveckling som sker kan se ut på olika sätt. Det kan handla om informations- och avstämningsmöten eller gemensam analys utifrån ett specifikt scenario. En arbetsgrupp kan sättas samman för ett möte eller aktivitet, eller finnas en längre tid med regelbundet återkommande möten.

Även andra aktörer än de myndigheter som är utpekade eller adjungerade till ett samverkansområde kan vara representerade i en arbetsgrupp. Sådana aktörer kan t.ex. inkludera privata företag, statligt ägda företag och frivilligorganisationer.

Då en arbetsgrupp bildas ska det alltid ha sin grund i ett reellt och aktuellt behov. Behovet ska ha identifierats och getts en generell inriktning av SO-myndigheterna vid planeringsmöten eller, när det handlar om tvärssektoriella grupper, vid ordföranderådets möten. En myndighet utses att vara sammanhållande och ansvara för att gruppens arbete, på lämpligt sätt, avrapporteras vid planeringsmöten.

De myndighetsrepresentanter som deltar i en arbetsgrupp behöver ha relevant expertis för att lösa uppgiften. Den myndighetsrepresentant som deltar vid planeringsmöten har en viktig roll genom att den företräder hela den egna myndigheten, vilket inkluderar att ta del av underlag från kollegor i olika arbetsgrupper.

För 2017 har MSB identifierat två teman som är tvärsektoriella:

Gemensamma frågor och utmaningar vid planering för civilt försvar

MSB kommer att under 2017 och framåt vara sammanhållande för en tvärsektoriell grupp med syfte att tillgodose behovet av en gemensam diskussion om samhällets förmåga utifrån scenariot höjd beredskap. Ambitionen är att arbetet ska resultera i förslag till åtgärder på kort och lång sikt som behöver vidtas för att stärka det civila försvaret med utgångspunkt i målet att värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig. Åtgärdsförslagen kan tillämpas av de deltagande myndigheterna direkt, men förslagen ska också ingå som del i den samlade bild av förmågebehov som tas fram på planeringsmöten i respektive samverkansområde. Det som arbetsgruppen kommer fram till utgör en pusselbit till hur t.ex. samhällsviktiga funktioner ska upprätthållas oavsett påfrestning.

Arbetsformer och specifika frågeställningar för gruppen 2018 och framåt ges av diskussion vid planeringsmöten och ordföranderåd under 2017.

Naturolyckor och klimatanpassning

MSB kommer att under 2017 och framåt vara sammanhållande för en tvärsektoriell grupp för att tillgodose behovet av en gemensam diskussion om naturolyckor och klimatanpassning. Ambitionen är att arbetet ska resultera i förslag till åtgärder på kort och lång sikt som behöver vidtas för att göra Sverige mindre sårbart för naturolyckor och naturhändelser i nuvarande klimat och vid ett klimat i förändring.

Liksom arbetsgruppen civilt försvar kan åtgärdsförslagen tillämpas direkt av de deltagande myndigheterna, men förslagen ska också ingå som del i den samlade bild av förmågebehov som tas fram på planeringsmöten i respektive samverkansområde.

Arbetsformer och specifika frågeställningar för gruppen 2018 och framåt ges av diskussion vid planeringsmöten och ordföranderåd under 2017.

3.5.1 MSB:s stöd till samverkansområdena

MSB avser att ta fram samlade bilder av förmågebehov för att möjliggöra en sammanhängande planering inom respektive samverkansområde.

MSB kommer att ge ett ökat stöd till samtliga nivåer i SO-strukturen. Detta inkluderar att förbereda agenda, att samla in och sammanställa underlag inför möten och att stödja det löpande arbetet i respektive samverkansområde. Vidare att, vid behov, stödja det arbete som görs i olika arbetsgrupper och att kunna utgöra en sammanhållande länk mellan de olika nivåerna i SO-strukturen.

MSB avser att följa och vid behov lyfta arbetet som görs i forum och nätverk som inte är formellt knutna till samverkansområdena, men vars arbete kan vara relevant för SO-myndigheternas planering.

Som ordförande i samtliga samverkansområden får MSB även ett ansvar att driva och leda planeringsmötena och säkerställa att arbetet ligger i linje samverkansområdets mål och fokus.

3.5.2 Behov av säkerhetshöjande åtgärder

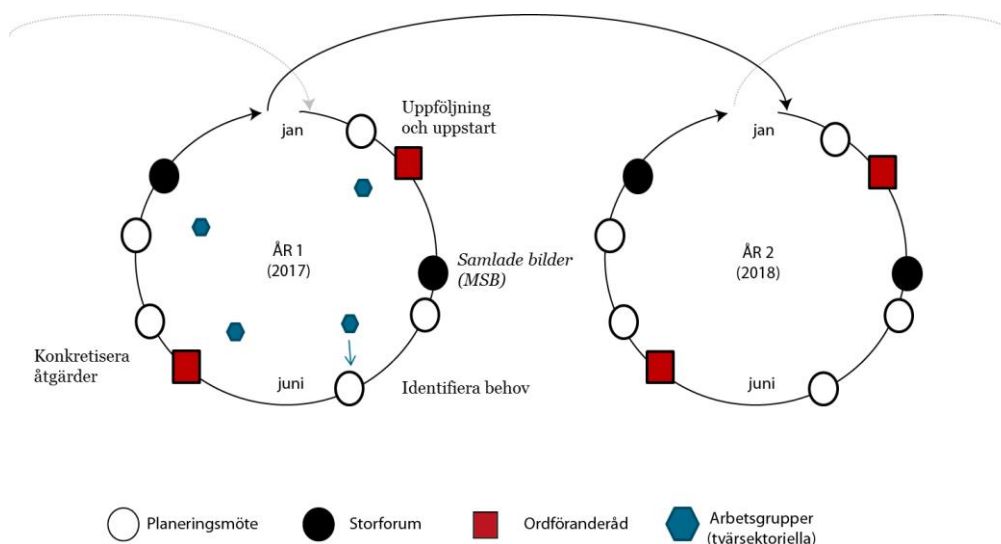
Det kan finnas behov av att kunna dela och delge hemliga uppgifter vid möten. Det är också viktigt att deltagare i samverkansområden är behöriga att ta del av och kommunicera hemliga uppgifter. Mer information om detta finns i Bilaga 1.

MSB kommer att tillse att lämpliga lokaler för möten tillhandahålls.

3.6 Process

Varje år genomför myndigheterna åtgärder som planerats föregående år, under samma år planerar de för åtgärder kommande år. I processen har anpassning gjorts till myndigheternas egen verksamhetsplanering samt att det mellan möten ska finnas tid för att möjliggöra förankring av det pågående och de planerade arbeten som drivs inom området.

MSB ansvarar för att ta fram detaljerade mallar och beskrivningar under slutet av 2016 som stöd för att myndigheterna ska kunna arbeta i den nya strukturen 2017.

Figur 3: Processbeskrivning av arbetet i samverkansområdena.

3.6.1 Steg 1: Uppföljning av föregående år och uppstart av årets arbete

I början av året görs en kort uppföljning av de åtgärder som enligt föregående års planering är tänkta att genomföras under året. Formerna för årets arbete – däribland mål, pågående åtgärder, samt mötestillfällen – beskrivs i en ”plan för

arbetet”. Denna fastställs av myndigheterna vid det första planeringsmötet. Eventuella behov av avstämning mellan myndigheter i olika samverkansområden sker vid årets första ordföranderåd. Arbete som sker i tvärsektoriella arbetsgrupper rapporteras på lämpligt vis till planeringsmöten under året. Formerna för denna avrapportering ska framgå av ”plan för arbetet”.

3.6.2 Steg 2: Identifiera behov

MSB kommer att – utifrån målen för de olika samverkansområdena – tillhandahålla samlade bilder av förmågebehov. Bilderna baseras på ett omfattande analysunderlag, däribland myndigheternas risk- och sårbarhetsanalyser från föregående år. De samlade bilderna kommuniceras vid planeringsmöten i respektive samverkansområde samt storforum under kvartal ett och två. Andra underlag, t.ex. resultat från SO-specifika eller tvärsektoriella arbetsgrupper, tillkommer och kompletterar de samlade bilderna. Arbetet i detta skede förhåller sig framförallt till det som är uppgift 1 (förstå) enligt kap 3.2.3 ovan.

Arbetet under kvartal ett och två bör resultera i en myndighetsgemensam lista med särskilt viktiga områden eller behov att arbeta vidare med. Eventuella avvikande åsikter från myndigheter tas med i mötesprotokoll.

3.6.3 Steg 3: Konkretisera åtgärder

Under kvartal tre och fyra är fokus för planeringsmöten och ordföranderåd att konkretisera behovsbilden som tagits fram i steg 2, genom förslag till prioriterade åtgärder att genomföra nästa år. Respektive myndighet ansvarar för att omhänderta förslagen på lämpligt vis, t.ex. i den egna verksamhetsplaneringen under kvartal fyra.

Åtgärder som skapar förmåga i samhället

Åtgärderna som myndigheterna utifrån vårens behovsdiskussion väljer att vidta ska på ett avgörande sätt bidra till att skapa förmåga inom samhällsskydd och beredskap. Det kan handla om åtgärder som myndigheter behöver vidta gemensamt, men det kan också handla om sådant som enskilda myndigheter behöver göra. Åtgärder kan t.ex. inkludera tillämpning av bättre rutiner för ledning och samverkan, eller om att verka för att skapa en mer robust infrastruktur inom en viss sektor.

Arbetsgrupper för gemensam kunskapsutveckling

En del åtgärder kan handla om att tillgodose behov av kunskaps- eller kompetensutveckling inom ramen för SO-strukturen, företrädesvis i form av en arbetsgrupp i vilken två eller flera myndigheter medverkar. Denna typ av åtgärd formaliseras i regel genom en arbetsgruppsplan, i vilket bl.a. syfte, ansvarig myndighet och former för rapportering framgår.

4. Implementering av det nya arbetssättet

4.1 MSB:s roll

MSB är från och med 1 januari 2017 ordförande i samtliga samverkansområden. MSB kommer fortsatt att stödja arbetet i samverkansområdena genom att bereda ärenden, förbereda agendan och säkerställa att möten kan genomföras i lämpliga lokaler.

Vid planeringsmöten representeras MSB av ordföranden och av en myndighetsrepresentant. Ordföranden är lägst enhetschef och har tillsammans med representanten mandat att företräda myndigheten på mötet.

MSB tar under slutet av 2016 fram detaljerade mallar och beskrivningar som stöd för att myndigheterna ska kunna arbeta i den nya strukturen 2017. MSB ansvarar även för att i samverkan med övriga myndigheter förbereda en "plan för arbetet" (2017).

4.2 Utvärdering

I slutet av 2018 avser MSB att göra en utvärdering av det nya arbetssättet.

Utvärderingen kommer i första hand fokusera på process, dvs. effektiviteten i förberedelser och genomförande av möten på olika nivåer i SO-strukturen. Utvärderingen kommer i delar också beröra effekterna av arbetet, dvs. i vilken mån arbetet lett till en stärkt förmåga att förebygga och hantera händelser.

Förberedelser för att genomföra utvärderingen kommer att påbörjas under 2018.

Bilaga 1: Säkerhet

Behov av säkerhetshöjande åtgärder

MSB har i utvecklingen av samverkansområdena identifierat att det finns aktiviteter som ställer krav på särskilda säkerhetsåtgärder att ta hänsyn till. Det finns behov av att kunna dela och delge hemliga uppgifter och att deltagare i samverkansområden är behöriga att ta del av information som kan vara hemlig uppgift. Det kan även finnas behov av att kunna kommunicera skyddsvärda och hemliga uppgifter. Ordförande för planeringsmötena och sammankallande myndighet för arbetsgrupperna, avgör inför möten om särskilda säkerhetsåtgärder behöver göras.

Behörig deltagare i samverkansområde

Deltagande organisation (myndighet, landsting, kommun och frivillig försvarsorganisation) ansvarar för att egen personal är behörig att delta i samverkansområdets verksamhet där hemliga uppgifter kan behöva hanteras. Det innebär att utsedd representant ska:

- vara inplacerad i säkerhetsklass enligt kravställning och ha genomgått en godkänd säkerhetsprövning med en registerkontroll,
- bedöms pålitlig från säkerhetssynpunkt,
- har tillräckliga kunskaper om säkerhetsskydd och kunskap om hantering av hemliga handlingar, se nedan.

Vid anmälan om deltagande från en organisation ska alltid organisationen ange om personen är behörig (se ovan) att delta i verksamheten eller om det finns behov av stöd för att utsedd person ska bli behörig att delta. Kontroll kan komma att utföras av MSB för att säkerställa att utsedda personer är behöriga.

Utbildning

Myndighet/organisation ansvarar för att utsedd representant har rätt grundutbildning för att kunna hantera hemliga uppgifter, samt utbildning inom säkerhetsskyddområdet (hotbild, skyddsvärden, skyddsåtgärder etc.). Dessutom ska ansvarig myndighet/organisation säkerställa att utsedd representant har fått information/utbildning om aktuell sekretesslagstiftning. Upplysningen ska ha dokumenterats i ett sekretessbevis, sekretessförbindelse eller motsvarande.

Förutom säkerhetsprövning av deltagare är det nödvändigt att deltagande aktörer ser till att de personer som deltar i SO-arbetet också får utbildning och kunskap i att omhänderta försvarssekretess.

Delgivning av hemliga uppgifter

Delgivning av information får endast ske på sådant sätt enligt fastställd skyddsnivå, vilken baseras på informationsklass. Inför möten ska därför en

bedömning ske kring vilken information som ska delges, vilken informationsklass och därmed skyddsnivå som är aktuell.

Muntlig delgivning av hemliga uppgifter får endast delges i godkända lokaler för aktuell informationsklass.

Kommunicering av skyddsvärda och hemliga uppgifter

Genom att nyttja signalskydd i våra telekommunikations- och IT-system förhindras alternativt försvåras för obehöriga att:

- få tillgång till, tyda eller förvanska uppgifter som kommuniceras eller lagras,
- påverka våra telekommunikations- och IT-system samt
- lokalisera varifrån kommunikation sker.

Beroende på vilken information som förmedlas kan följande system användas för:

- skyddsvärd information som inte är hemlig uppgift: KSU (krypto för skyddsvärda uppgifter) och
- rikets säkerhet: Signalskyddssystem.

Myndighet/organisation som är behörig att anskaffa signalskyddsutrustning ska ha förmågan att kommunicera hemliga uppgifter. Det innebär att behörig myndighet/organisation ska ha kompetens för att kunna hantera och administrera signalskyddsutrustning som är avsedd för att kommunicera hemliga uppgifter. MSB har en nyckelserie som har driftsatts för att kunna kommunicera hemliga uppgifter genom filkrypto enligt särskild rutin.

Samverkan inom säkerhetsskyddsområdet

För att underlätta eventuella behov av samverkan avseende säkerhetsskyddsfrågor bör respektive deltagande organisation meddela MSB kontaktuppgifter till nedanstående befattningar (För- och efternamn samt direktnummer):

- säkerhetsskyddschef alternativt säkerhetschef samt
- signalskyddschef (om sådan finns).

Bilaga 2: Ordförande och vice ordförande

Profil för ordförande och vice ordförande i samverkansområdena

Ordförande (MSB) ansvarar för att summera diskussionen vid ett möte, tillsammans med vice ordförande kvalitetssäkras summeringen. Baserat på deltagarnas slutsatser, frågeställningar och medskick skickas en agenda ut i god tid inför kommande möte. Det är varje myndighetsrepresentants ansvar att säkerställa förankring (beredning) av agendapunkter inom den egna myndigheten.

MSB har i samråd med ordförande och vice ordförande i samverkansområdena 2016 tagit fram en profil för ordförande i samverkansområdena.

MSB kräver att ordföranden:

- är chef eller har chefserfarenhet,
- har god förmåga att leda effektiva möten och skapa engagemang,
- är drivande i arbetet för att uppnå syfte och mål för samverkansområdena,
- har god kunskap om samhällsskydd och beredskap, samt
- är säkerhetsklassad för uppgiften.

Om ordförande får förhinder att närvara vid ett planeringsmöte, leder vice ordförande mötet. Precis som övriga representanter (se kap. 3.4) bör denne vara drivande i arbetet och ha god kunskap om samhällsskydd och beredskap, samt vara säkerklassad för uppgiften.

***Uppgifter för ordförande och vice ordförande i
samverkansområdena***

Ordförande	Vice ordförande
<p><i>Uppgifter för ordföranden kopplat till planeringsmöten:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Delta i förberedelser (ta fram agenda)• Leda och facilitera mötet• Sammanfatta diskussionen, resultat och vägen framåt.• Efter mötet: Kvalitetssäkra mötesanteckningar och gemensam bild av mötet med vice ordförande och MSB:s samordnare.	<p><i>Uppgifter för vice ordförande kopplat till planeringsmöten:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Delta i förberedelser tillsammans med ordförande (ta fram agenda)• Leda och facilitera mötet i händelse av att ordföranden har förhinder att närvara.• Efter mötet: Kvalitetssäkra mötesanteckningar och gemensam bild av mötet med ordförande och MSB:s samordnare.
<p><i>Tillkommande uppgifter:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Delta i ordföranderåd (strategisk planering och tvärssektoriell koordinering)• Delta/tala på storum	<p><i>Tillkommande uppgifter:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Delta i ordföranderåd (strategisk planering och tvärssektoriell koordinering)• Delta på storforum

Bilaga 3: Mål för samverkansområdena

Det som ska uppnås enligt mål för krisberedskap och mål för civilt försvar

”Krisberedskap

De mål som regeringen angivit och som förtydligades i budgetpropositionen för 2015, delas in i ett förebyggande perspektiv och ett hanterande perspektiv. Med dessa utgångspunkter är målen för krisberedskapen

- *att minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet,*
- *att värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.*

(...)

Civilt försvar

Riksdagen har beslutat (...) att målet för det civila försvaret från och med 2016 ska vara att

- *värna civilbefolkningen,*
- *säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och*
- *bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.”⁸*

Övergripande mål för planering inom samverkansområdena

Samverkan och planering inom samverkansområden ska bidra till att uppnå målen för krisberedskap respektive civilt försvar.

Samverkan och planering inom samverkansområdena ska vara effektiv och ändamålsenlig. Effektiv i bemärkelsen att det samlade SO-arbetet sker kostnadseffektivt och att överlappningar undviks. Ändamålsenlig genom att arbetet i samverkansområdena resulterar i en sammanhängande och ständigt aktuell planering som skapar och upprätthåller förmåga att möta olika slags sårbarheter, risker och hot i fredstid och vid höjd beredskap.

⁸ Se Budgetproposition för 2017, utgiftsområde 6, Försvar och samhällets krisberedskap, s. 13, s.69ff

Mål för planering inom de olika samverkansområdena

I målen för respektive samverkansområde nedan delas förmågeskapandet in i ett förebyggande och ett hanterande perspektiv. Med termen ”händelser” nedan avses sådana händelser, tillstånd eller företeelser som i sig utgör eller omedelbart kan leda till olycka, kris eller krig, i fredstid eller vid höjd beredskap.⁹

SOES

Målet med den samordnade planeringen inom samverkansområdet för Ekonomisk säkerhet (SOES) är att stärka ansvariga aktörers förmåga att förebygga och hantera händelser som innebär störningar i samhällsviktiga betalningsflöden.

SOFÄ

Målet med den samordnade planeringen inom Farliga ämnen (SOFÄ) är att stärka ansvariga aktörernas förmåga att förebygga och hantera händelser med farliga ämnen.

SOGO¹⁰

Målet med den samordnade planeringen inom Geografiskt områdesansvar (SOGO) är att stärka ansvariga aktörers förmåga att på lokal, regional och nationell nivå utöva det geografiska områdesansvaret.

eller

Målet med den samordnade planeringen inom Geografiskt områdesansvar (SOGO) är att stärka ansvariga aktörers förmåga att på lokal, regional och nationell nivå utöva det geografiska områdesansvaret samt verka för att risk- och beredskapshänsyn tas inom samhällsplanering.

SOSUV

Målet med den samordnade planeringen inom Skydd, undsättning och vård (SOSUV) är att stärka ansvariga aktörers förmåga att förebygga och hantera händelser utifrån perspektivet skydd, undsättning och vård.

⁹ Detta är ett förslag till definition av termen händelse, som ligger i linje med skrivningar i den övergripande inriktningen av samhällsskydd och beredskap. Se även ”Övergripande inriktning för samhällsskydd och beredskap” (MSB 2014-1942), s.8ff

¹⁰ Nedan anges två alternativ till målformuleringar för SOGO. Den senare anger en delvis ny inriktning för SOGO:s framtida arbete. Myndigheterna som deltar i SOGO bör i plan för arbetet (2017) ha fastställt vilken av dessa formuleringar som är tillämpliga för arbetet 2017.

SOTI

Målet med den samordnade planeringen inom Teknisk infrastruktur (SOTI) är att stärka ansvariga aktörers förmåga att förebygga och hantera händelser som innebär störningar i teknisk infrastruktur.

SOTP

Målet med den samordnade planeringen inom Transporter (SOTP) är att verka för att ansvariga aktörer har förmåga att förebygga och hantera händelser som innebär störningar i transportflöden.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se
Publ.nr MSB1050 – November 2017 ISBN 978-91-7383-700-2